

אגרות בעל-התניא ובני דורו

נאספו ממקורות שונים בדפוס ובכתב-יד.
סודרו והוגהו בצרוף הערות וצינונים
על ידי
דוד צבי הילמן

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ז

ירושלים
תשי"ג

נדפס פה ברוקלין נ.י.
שנת תשנ"ג

This Sefer has been made available by:

5314 13th Avenue
Brooklyn, NY 11219

TEL. (718) 972-0777
FAX. (718) 972-0178

A deluxe bound copy of this sefer is available at:

Biegeleisen Hebrew Book Store

4409 16th Avenue

Brooklyn, N.Y. 11204

(718) 436-1165

הספר הזה צולמה על ידי אחים גאלדענבערג

וניתן להשיג ממנו טופס מכורך, במחיר סביר, אצל:

בימ"ס ביגלאיזן

4409 16th Avenue

(718) 436-1165

הקדמה

בספר זה כונסו כל האגרות, התשובות והתעודות, שיש להן שייכות לאדמו"ר הזקן ר' שניאור זלמן מלאדי נ"ע בעל התניא והשולחן-ערוך, בין שנכתבו על ידו ובין שנכתבו ע"י בני דורו אליו או אודותיו.

לא הובאו בספר זה התשובות שנדפסו בסוף השו"ע שלו ואגרותיו שבספר התניא (חוץ מאלו שנדפסו שם בהשמטות והובאו כאן בשלימותן) ודבריו שנכתבו בספריהם של בנו אדמו"ר האמצעי, נכדו בעל ה"צמח צדק", תלמידו ר' אהרן הלוי הורוויץ מסטראשעלע ובספרים "בונה ירושלים" ו"סידור "מאה שערים" (מן האחרונים הובאו רק האגרות).

האגרות סודרו בסדר כרונולוגי, אלו שלא נתברר זמן כתיבתן סודרו לפי תוכן עניניהן או שמות כותביהן. ע"י סדר זה ישמש ספרנו גם כספר תולדותיו של רבנו, שהרי כמעט אין דבר ממפעליו של רבנו בכל השטחים שלא הוזכר בספר זה.

השתדלתי להביא כל אגרת בשלימותה, בלי השמטות.

המקורות לחומר שכונס כאן מרובים ושונים: ספרי הלכה וספרי חסידות, ספרי תולדות וכתבי עת, חוברות נדפסות וכתבי יד שונים. בהערות לכל סימן שבספרנו צויין המקור שממנו לוקח. עפ"י הובא המקור הראשון, ולפעמים גם שאר מקורות, מפני שהם מצויים יותר או כגלל שנויי נוסחאות.

מיעטתי בהערותי ככל האפשר. לא הבאתי השערות או שמועות שבעל-פה וכד' שאין להן עדות ברורה מפייהם של בני הדור ההוא. השתדלתי שהאגרות עצמן תפרשנה זו את זו. רק כשהדברים אינם מתפרשים בסמוך אלא במקומות מרוחקים ציינתי זאת בהערותי. במקום שמובא באגרות וכו' או וגו' השלמתי בהערותי את הפסוקים ומאמרי חז"ל שאינם שגורים בפי הקורא ויש בכך צורך להבנת הענין. לא ציינתי מראי מקומות לפסוקי התורה והתפלה השגורים בפי כל. מיעטתי בתארי כבוד לרבנותינו המוזכרים בספר וגם לא הזכרתיים בכרכת המתים ז"ל או זלה"ה. (סמכתי בזה על מש"כ בהקדמת הפירוש שאילת שלום על השאילתות).

כשמוזכר בספרנו "רבנו" בסתם הכוונה לאדמו"ר רש"ו בעל התניא, ואדמו"ר האמצעי" — לבנו ר' דוב בער.

אגרות בעל התניא

כל מראי המקומות הבאים בסוגרים בגוף האגרות, חלוקת הפיסקאות והפסוקים וכל שאר סימני ההפסק וכן כל ההדגשות שבספר זה, לא נעשו ע"י כותבי הדברים בעצמם, אלא רובם שלי הם ומיעוטם של המעתיקים והמדפיסים שקדמוני.

הכותרות שבראשי האגרות נכתבו עפ"י כמות שהן במקור שממנו הועתקו. והוא הדין לגבי הכתיב. כותרות המשנה רובן שלי הן.

בגלל יוקר המחירים לא נדפס כעת אלא חלקו של הספר. החלק השני, שתקתי להו"ל בקרוב אי"ה, יכלול: (א) פסקי הלכה של רבנו שהובאו בס' שארית יהודה של אחיו מהר"ל מיינוביץ. (ב) תמונתו ותולדות מציאתה ותוי נגינה של כל ניגוניו, בצדוף העדות והסבדים. (ג) אגרות מהר"ל אחי רבנו, בנו אדמו"ר האמצעי ותלמידיו הרא"ה מסטראשעלע ורי"א מהומיל. (ד) מפתח האגרות עפ"י שמות כותביהן, מפתח השמות המוזכרים בספר, לוח ראשי תיבות וכד'. (ה) נוספות והשמטות. (ו) קונטרס הכולל כמה סימנים שנשמטו בשו"ע רבנו ומהדורא קמא של כמה סימנים בהלכות שונות בשו"ע רבנו (נמצא בידי בכת"י, אשר כפי מיטב ידיעתי הנהו יחיד בעולם), בתוספת מבוא והערות.

חושבני שהצלחתי לאסוף את כל הנמצא בדפוס המתאים למסגרת ספרנו. ברם "לא ראינו אינה ראינה", ואודה לכל מי שיעירני על מה שנפקד מקומו בספרנו. אך יודע אני בבירור שישנו חומר רב בכתב-יד, מכתבי רבנו וביתר מכתבי בני דורו שיש להם שייכות אל רבנו, שלא יכלתי להשיגו. (על קצת נרמז בהערותי במקומות מפורים בספרנו.) לפיכך שטוחה בקשתי לפני כל אשר נמצא אתו בכתובים דבר מה הראוי להכלל במסגרת ספרנו להמציאו אלי בכדי שאוכל להכניסו לחלק השני או למהדורה חדשה של החלק הראשון.

ת ו כ ן

עמוד	סימן	
13		רשימה ביבליוגרפית
א	א	הרשמות רבנו לחברה קדישא בילדותו
	ב	אגרת ר' מנחם מענדל מוויטבסק מארץ-ישראל אל רבני וואלין וליטא
	ב	ורייסיין [עלית החסידים ארצה. השקטת מחלוקת המתנגדים בחו"ל] — שבט תקל"ח
	ג	אגרת ר' מנחם מענדל מוויטבסק מא"י לחכמי ווילנא — תקל"ח
	ה	[על הני"ל, ביקורו בוילנא לפגישה עם הגר"א ועל סדור התמיכה ביושבי אה"ק]
	ד	אגרת רבנו לאנ"ש דק' אושאץ (על השכנת שלום) — תקמ"מ (?)
	ה	יחרם שלא להלוות מכסף המעמדות, שהחרימו ר' ישראל מפולוצק.
	ח	ר' יששכר בער מלובאוויץ ורבנו — תקמ"א
	ו	אגרת רמ"מ מוויטבסק מארץ-ישראל לאנ"ש שבחול — אדר תקמ"ב
	י	[לא לקבל רב אחר מחוץ לג' הרבנים הני"ל. חיזוק החרם הני"ל]
	ז	רבנו לר' ישראל רפפורט אב"ד דביחאב (השבנת שלום) תקמ"ב-ג
	ח	רבנו לאנ"ש דק' ביחאב (השבנת שלום) — תקמ"ב-ג
	ט	י"א *שלש אגרות רבנו לאנ"ש על חיזוק המעמדות
	יב	רבנו לאנ"ש — על החרם שלא להלוות מקופת אה"ק [על העוברים לקבל גויסה"]
	יג	רמ"מ מוויטבסק מארץ-ישראל אל אנ"ש שבחול — תקמ"ג
	יד	[התחוקות בחו"מ וכו'. לא להביא לרייסיין רב ממקום אחר]
	יז	רמ"מ מוויטבסק מארץ-ישראל אל אנ"ש שבחול — תקמ"ד
	כ	[קיום תומ"צ לשמה. צדקה. משל בן המלך והוונה. לא להביא רב ממקום אחר. גאוה. ליצנות]
	כא	בשולי האגרת — מאת ר' אברהם מקאליסק
	כב	רמ"מ מוויטבסק מארץ-ישראל אל אנ"ש שבחול — כסלו תקמ"ו
	כד	[ביאת השד"רים. מגפת הדבר בגליל. בנין ביהכנ"ס בטבריא. התדבקות במותו. חוקות הגויים]
	כז	בשולי האגרת — מאת ר' אברהם מקאליסק
	כח	רמ"מ מוויטבסק אל רבנו (על קבלת הנשיאות) — כסלו תקמ"ו
	כט	ר' אברהם מקאליסק לרבנו (על קבלת הנשיאות) — כסלו תקמ"ו
	ל	ר' שלמה זלמן ווילנער אל ר' יעקב מסמאליין — שבט תקמ"ו
	לא	[מעלת החזקת רבותינו שבא"י. תורתו של הרמ"מ]
	לב	רבנו לאנ"ש על מגבית לפדיון-שבוים ע"י רי"ב מלובאוויץ — תקמ"ו-תקמ"ז
	לג	אגרת שנית בנידון הני"ל [עם קצת כידור הלכה] — תקמ"מ-תקמ"ז
	לד	רבנו אל ר' אלכסנדר משקלוב [על מהות התפלה. תנועות בתפלה] — תקמ"ז (?)
	לז	מכתבו האחרון של הרמ"מ מוויטבסק לאנ"ש שבחול — תקמ"ח
	לח	[המגפה בא"י. תלאות השד"רים. לקבל רבנותו של רבנו. בהערות : מצבת הרמ"מ]

* אגרות רבנו מסומנות בכוכב :

אגרות בעל התניא

סימן	עמוד
כג	לז
ד' שלמה זלמן ווילנער אל ידידי בחו"ל — תקמ"ח	
[הסתלקותו של הרמ"מ. להיות בטוסים לרבנו]	
כד	לח
•רבנו לאנ"ש (השלמת אגרת-הקודש שבתניא סי' ב"ז) — תקמ"ט	
[תחומין על פטירת הרמ"מ. חיזוק המעמות של צאצאיו]	
כה	מ
ר' צבי הירש הארקער לאנ"ש בדרייסין — אלול תקמ"ט	
[רושם פטירת הרמ"מ על חסידיו ועל צדיקי הדור]	
כו	מב
•רבנו על סידור מעמדות בשביל ר' יואל מטבריא — תקנ"ג	
כז	מג
•רבנו על סידור מעמדות בשביל ר' צבי משקלוב — תקמ"ח—נ"ב	
כח	מד
•רבנו על סידור מעמדות לכמה חסידים — תקנ"ג—נ"ב	
כט	מה
•השלמת אגרת-הקודש שבתניא סי' י"ד — תקנ"ג—ה'	
[ביאור ענין "עניי היא בה מרשית השנה" וכו'. עניני המעמות]	
ל	מז
•רבנו אל ר' מנחם נחום מטשרנוביל על חיזוק המעמדות — תקמ"ט—נ"ז	
לא	מח
•רבנו לאנ"ש — על תמיכה בר' מנחם נחום מטשרנוביל	
•תשובת רבנו לר' אליעזר ב"ץ [בע' מצות כבוד אב. שנוי נוסח התפלה] —	
לב	מח
תקמ"ח—נ"ה (?)	
לג	ג
ר' אברהם מקאליסק לאנ"ש שבחו"ל — תקנ"ב	
[בהערות: השמטות הצנור מס' טרי הארץ]	
לד	נא
ר' אברהם מקאליסק לאנ"ש שבחו"ל — תקנ"ג	
[התכללות נשמות ישראל זכ"ו. בהערות: על צאצאי הרא"ק]	
לה	נד
ר' אברהם מקאליסק לאנ"ש שבחו"ל — תקנ"ג	
[כ"י יהי' להם דבר בא אלי". להתקשר אל רבנו ולא להטרידו]	
לו	נה
ר' אברהם מקאליסק לאנ"ש שבחו"ל — תקנ"ד—ו'	
[להתקשר לרבנו וכו'. מי הראוי לעלות ארצה]	
(לז—מב) תקנות דלאזני	
לז	נח
•תקנות דלאזני — על סדרי התפלה ועל הגהת כתבי חסידות	
לח	נט
תקנות סדרי הנסיעות אל רבנו — תקנ"ג	
לט	ס
•מכתב רבנו אודות תקנות שנת תקנ"ג (השלמת אגרת-הקודש ב"ב שבתניא)	
[סדרי הנסיעות. לא לשאול בענינים גשמיים ועוד]	
מ	סג
•מכתב רבנו בנידון תקנות שנת תקנ"ה [הכרזת חרם על קיום תקנות סדרי הנסיעות]	
מא	סד
•תקנות דלאזני תקנ"ה (על סדרי הנסיעות)	
מב	סו
תקנות דלאזני משנת תקנ"ו עם מ"ז חתימות ראשי החסידים	
•אישורו של רבנו לתקנות	
מג	ע
•רבנו על סידור מעמדות לר' יעקב מטבריא — תקנ"ג—ד'	
מד	עא
•הלכות תלמוד תורה של רבנו — השער וההסכמות להוצ' הראשונה — תקנ"ד	
מה	עא
הסכמת ר' משה ליב מסאסוב ע"ס "הלכות תלמוד תורה" דפוס לבוב תקנ"ט	

אגרות רבנו מסומנות בכוכב: *

עמוד	סימן
עב	מו רשימת בני רבנו בפנקס חברה קדישא — כסלו תקנ"ה
עג	מז ר' אברהם מקאליסק לאנ"ש בחו"ל [ביאת השד"ר. להשמע לרבנו] — תקנ"ה
עד	מח *פסק-דין וחרם של רבנו בנידון חכירת מסי הממשלה — [ניסן תקנ"ה (השלמת התשובה שבש"ע סי' ב"א)]
עה	מט מכתב אדמו"ר האמצעי בנידון הנ"ל
עו	נ *רבנו אל ר' משה מייזליש [השכנת שלום בין חסידי וילנא] — אלול תקנ"ו
עז	נא ספר התניא : א) שער דפוס ראשון, סלאוויטא תקנ"ו
עז	ב) השער וההסכמות לדפוס זאלקווא תקנ"ט
עט	ג) ההסכמות לדפוס שקלאוו תקס"ו
פ	ד) שער של דפוס שקלאוו תקע"ד
פב	נב *אגרת התשובה מהדורא קמא (שנדפסה בתניא דפוס זאלקווא תקנ"ט)
צג	נג-נה *השלמות לאגרות-הקודש שבתניא סימנים ז' ט' י' [בעניני צדקה ומעמות]
צה	נו *רבנו לאנ"ש בוילנא אורות הויכוח עם הגר"א — תקנ"ז
צח	[בהערות : מכתב הגר"א אל הקהלות נגד החסידים]
צח	ר"ח מחלווין על יחס הגר"א לקבלת האר"י [מתוך הקדמתו לביאור הגר"א לספר"צ]
ק	נז *רבנו לראשי קהילת מאהליב [כירור ארוך של עיני המחלוקת עם המתנגדים] — תקנ"ז ק
קה	נח ר' אברהם מקאליסק אל רבנו [נגד שיטתו והנהגתו] — תקנ"ז
קח	נט ר' אברהם מקאליסק לאנ"ש בחו"ל [נגד שיטת רבנו] — תקנ"ז
קיא	ס *רבנו אל אנ"ש [על מחלוקת המתנגדים] — תקנ"ח
קיב	סא ר"א מקאליסק לאנ"ש בחו"ל [להמנע ממחלוקת. אחרות. התנשאות] — תקנ"ח
קיד	סב *רבנו לר' לוי יצחק מברדיטשוב לבשרו על שחרורו — תקנ"ט (בהערות : מסי שו"ת מן השמים על י"ט כסלו)
קטו	סג *רבנו לר' ברוך ממעזיבוו לבשרו על שחרורו — תקנ"ט
קטז	סד הודעת הגוברנטור של רוסיא-הלבנה על שחרור רבנו — 15.12.1798
קטז	סה *רבנו לאנ"ש — לא לספר אחר מטתן של ת"ח ולהמנע ממחלוקת ושנאת חנם — תקנ"ט
קטז	סז *רבנו אל בעל ה"הפלאה" — המלצה בעד ר"מ מייזליש — תקנ"ט
קיו	סז שער הספר "אור הגנוז לצדיקים" והקדמתו — תק"ט (בהערות : הסכמת המגיד מקאוניץ)
קיא	סח "לוח ברכות הנהנין" של רבנו, מהדורא קמא — השער וההסכמות — תק"ט
קכ	[בהערות : הדפוס הראשון של סידור רבנו ; הסכמת המגיד מטירהאויצע]
קכב	קכג תקוני סעויות והשמטות בסדר-ברכות-הנהנין שבסידור תו"א
קכה	קכה (סמ-צא) המלשינות השניה (תעודות הערכאות הרוסיים בענין המלשינות, המאסר, המשפט והשחרור של רבנו בשנת תקס"א)
קכה	קכה סמ הקדמה
קכה	ע מגילת המלשינות של אביגור מפינסק — ניסן תק"ט
קכה	עא פקודת הגנירל-פרוקורור אוכליינינוב אל הגוברנטור הליטאי גולינישצב-

אגרות בעל התניא

סימן	עמוד
קטז	קוטזוב [לכר מהי כת שתי צני ויסוד תביעותיו של אביגדור] — 7.6.1800
קכ	פקודה כני"ל אל הפרוקורור הליטאי בריסקורן — 7.6.1800
קכא	תשובת גולינישצב-קוטזוב : [בלטא אינה ידועה בת ש"צ. הקובלנא נשלחה למינסק] — 19.6.1800
קכב	תשובת בריסקורן (כני"ל) — 21.6.1800
קכג	פקודה נוספת של אובוליינינוב אל גולינישצב-קוטזוב : [לחקור אודות שריפת ספרי הכת בפקודת הגר"א] — 9.7.1800
קכד	הודעת גולינישצב-קוטזוב לאובוליינינוב על הידיעות שנתקבלו מן הגוברנטור המינסקאי [מהות הכת. תביעות אביגדור] — 12.7.1800
קכה	נוספות להודעה דלעיל [תוצאות חקירותיו על : בת ש"צ, הקארלינים, הריזמות והמסירות הקודמות, הגר"א, קובלנת אביגדור] — 30.7.1800
קכז	הודעת הגנרל-פרוקורור לאביגדור אודות קובלנתו (נשלחה פקודת הקיסר לשרי הפלכים לפצות את תביעותיו הכספיות) — 7.10.1800
קכח	תשובת הגוברנטור של מינסק על פקודת הקיסר דלעיל — 15.10.1800
קכט	קטע בנוגע לרבנו מתוך הדו"ח של הסינטור דירוואבין על המצב ברוסיא-הלבנה — 26.10.1800
קל	תשובת הגוברנטור הליטאי על פקודת הקיסר דלעיל — 12.11.1800
קלא	מתוך הודעת הגוברנטור של רוסיא-הלבנה (מסקנות חקירותיו אודות החסידים ורבנו) — 13.11.1800
קלב	י"ט טענותיו של אביגדור על החסידים ועל רבנו לפני כס המשפט
קלג	*תשובותיו של רבנו לטענות הנ"ל
קלד	צו הקיסר להעביר את המשפט אל הסינאט — 27.12.1800
קלז	דילטוריא נוספת של אביגדור אל אובוליינינוב (מגיש קטעים מן התניא, דורש הבאת פנקסי "המעמות" של רבנו ושל שאר ראשי החסידים) — 12.1800
קלח	אובוליינינוב אל הגנרל-פרוקורור של הדיפרטמנט השלישי (הוא מעביר אליו את ה"תיק" בצדוף רשימת הספרים והכתבים שנלקחו מבית רבנו) — 22.12.1800
קלט	*בקשת אביגדור מאת שופטי הסינאט (מרצה השתלשלות הענין, מבקש להראות לו תשובותיו של רבנו)
קמ	הודעת המיניסטר טורבצ'וב לגוברנטור של רוסיא-הלבנה על שחרור רבנו — 29.3.1801
קמא	*בקשת רבנו מאת הסינט למנוע תלאות נוספות ע"י אביגדור — 5.1801
קמב	*בקשה נוספת של רבנו להוציא פסק-דין על חופש החסידים בכל פעולותיהם — 8.1801
קמג	בצדוף תעודת הגוברנטור של רוסיא-הלבנה על חרותו של רבנו

אגרות רבנו מסומנות ככוכב :

תוכן

עמוד	סימן
קנג	צב יישובו של רבנו למרדשים סותרים — תקס"א
קנד	צג ימכתב רבנו בנירון בתי העלמין רק"ק קאפוטט — תקס"א
קנה	צד ר"א מקאליסק אל רבנו (מעשה אלעזר מדיסנא) — בענין המחלוקת ביניהם — תקס"א
קנט	[בהערות : מכתב אדמו"ר האמצעי לאלעזר מדיסנא]
קס	פרשת תק"ל — טאלק
קסא	צה *רבנו לר"ל יוסף בעניני צדקה
קסב	צו ר"א מקאליסק להשד"ר ר' מאיר מביחוב [על המחלוקת עם רבנו] — תקס"ה
קסג	צז ר"א מקאליסק לאנ"ש שבחול [גלוי דעת בענין גביית המעמדות] — תקס"ה
קסד	צח ר"א מקאליסק לאנ"ש שבחול [בארוכה על המחלוקת ועל הנ"ל] — תקס"ה
קסו	צט ר"א מקאליסק לאנ"ש שבחול [כנ"ל]
קסט	ק ר"א מקאליסק אל רלוי"צ מברדיטשוב [תלונותיו על רבנו] — תקס"ה
קעא	קא *הסכמת רבנו על הרפסת הסמ"ק — מנחם-אב תקס"ה
קעב	קב תשובת רלוי"צ מברדיטשוב לר"א מקאליסק [להצדקת רבנו] — תקס"ו
קעג	קג *רבנו אל ר"א מקאליסק [בירור ארוך של עניני מחלוקתם והשתלשלותם] — תקס"ו
קעה	[בהערות : תוכן הספר "זמיר עריצים וחרבות צורים"
קעז	מכתבו של ר' שלמה מארלין לר' אהרן מוויטעפסק
קעט	קד ר"א מקאליסק לאנ"ש בחול [בירור עניני השד"רים] — תקס"ו
קפ	קה ר"א מקאליסק לאנ"ש בחול [מינוי ר' מרדכי מלעכוויץ על גביית המעמדות] — תקס"ו
קפג	קז השד"ר ר' מאיר מביחוב לאנ"ש שבחול — תקס"ו
קפד	קז ר' אשר מסטולין אל המגיד מקוויניץ [על המחלוקת בן הצדיקים] — תקס"ג
קפו	קח מכתב "החווה" מלובלין אל ר' לוי יצחק מברדיטשוב — תקס"ו
קפז	קט *הסכמת רבנו על הטורים שנדפסו בסלאוויטא — אד"ר תקס"ז
קפח	קי ימכתב רבנו לר' משה מסלאוויטא ע"ד הרפסת הש"ס — תקס"ז
קפט	קיא *הסכמת רבנו על הש"ס שנרפס בסלאוויטא — תקס"ח
קצ	קיב *רבנו על תמיכה בעניים ע"י קניית אתרוגים
קצא	קיג *רבנו לאנ"ש דמוהילוב-פודולסק [על המחלוקת עם ר' ברוך ממעזיבז] — תקע"ע
קצב	קיג"א אגרת חסידי טבריא לאחר הסתלקות ר"א מקאליסק — שבט תקע"א
קצג	קיד *שאלת רבנו ותשובת ר' ישעי' דאקטער מדרויט בנירון חולי הפארפאל (הרצאה ארוכה על מבנה בית הסתרים וכו')
קצו	קמו אגרת ר' פנחס שיק משקלאב לאנ"ש (על נשיאות אדמו"ר האמצעי)
רג	קמז *רבנו לאנ"ש רווילנא על השחיטה בסכינים מלוטשים
רד	קמז *תשובת רבנו לרבני וילנא בנירון ה"ל בארוכה (השלמת התשובה שבשר"ע סי' ז') — אלול תקע"א
רה	[בהערות : רדיפות החסידים בוילנא. מלשינות וידו]
רז	קיד *תשובת מהר"ל מיינוביץ (אחי רבנו) בנידון הנ"ל
רט	

אגרות רבנו מסומנות בכוכב :

אגרות בעל התניא

עמוד

סימן

אגרות שלא נתברר זמן כתיבתן :

ק"ט—קכ"ח) עניני תפילה :

ריב	*לר' יצחק מאולע על ערך התפלה בשמחה (בהערות : משפחת ריבלין)	ק"ט
ריג	*על איסור הליצנות ועל תפילה מתוך שמחה	קכ
ריד	*לתת צדקה ולא לדבר דברי חול קודם התפילה	קכ"א
רטו	*לאנ"ש דקאפוסט על ערך התפילה	קכ"ב
רטז	*לאנ"ש דביחוב"ישן בעניני תפילה	קכ"ג
ריז	*כנ"ל	קכ"ד
ריז	מאדמו"ר האמצעי (בחיי רבנו) על עבודת התפלה וסדר הלימוד (בארוכה)	קכ"ה

עניני המעמדות :

קכו—קלא *שש אגרות לאנ"ש על חיזוק המעמדות ועל האיסור להלוות מקופת אה"ק. (מעלת הצדיקים שבא"י. לחת בכל שבוע. חלקם של השלוחים בכסף הנגבה) רכ"א
דרושי חסידות בענין צדקת אה"ק :

רכ"ה	*ד"ה וכפר אדמתו עמו	קלב
רכ"ו	*ד"ה כתיב שמח זבולון	קל"ג
רכ"ז	*ד"ה הנה בצדקה יש כמה בחינות	קל"ד
רכ"ח	*לאנ"ש דביחוב"ישן על מעמדות אה"ק	קל"ה

שונות :

רכ"ח	*לר' יצחק דוקטור על הנהגת האדם בחיי יום יום (בל' אשכנז)	קל"ו
רל	תרגום עברי	
רלא	*איסור ליצנות וביזוי המתנגדים	קל"ז
רלא	*לר' יוסף מזוראוויץ — תנחומין על שריפת ביתו (בתוך מכתב הצ"צ)	קל"ח
רלב	*לר' משה מדריבין — תנחומין על היוזק בעסקיו	קל"ט
רלג	*מליצה לקיבוץ צדקה עבור ר' ארי'	קמ
רלג	*לר' אהרן שד"ר — תודה על בשורה טובה	קמ"א
רלג	*לקבוצת חסידים ע"ד הגנת אחר מאנ"ש	קמ"ב
רלד	*סגולות לעצירת מגיפה (בתוך מכתב אומ"ר הר"ל מקאפוסט)	קמ"ג
רלד	*תשובה לאחד על שאלתו	קמ"ד
רלה	*לא לבטל שידוכין (בהערות : מ"ס מארץ בני"ן)	קמ"ה
רלה	מבת רבנו פרידא לאחי אדמו"ר האמצעי — בעניני חסידות	קמ"ו—ז
רלו	*רבנו לר' משה מייזליש בעניני עסקנות הכלל.	קמ"ח

אחרית ימי רבנו :

רלח	*רבנו לר' משה מייזליש על מלחמת צרפת — תחילת תקע"ג	קמ"ט
רלט	*ד"ה "נפש השפלה" — מה שכתב רבנו קרוב להסתלקותו — כ"ד טבת תקע"ג	קנ
רלט	מצבת רבנו	קנ"א

אגרות רבנו מסומנות בכוכב : *

הגניזה החרסונית

עמוד	סימן
רמ	תולדות ה"גניזה" והוכחת זיופה ר ש י מ ת ה מ כ ת ב י ס :
רמז	א רבנו לחותנו ב המגיד ממעורטש לרבנו — סדר הנהגה ג רבנו לר' שמעלקא מניקלשבורג ד רבנו לחותנו
רמח	ה המגיד ממעורטש לבנו ו רבנו לר' אברהם המלאך ז רבנו לאשתו
רמט	ח-יא רבנו לה"מ ממעורטש יב סטר השלשה של רבנו יג רבנו לר' אברהם המלאך יד ר' אברהם המלאך לרבנו טז צוזאת המגיד ממעורטש
רנ	טז פדיון-נפש עבור המגיד ממעורטש יז רבנו לר' זוסיא מאניפאלי
רנא	יח המגיד ממעורטש לרבנו יט המגיד ממעורטש לבנו כ ר' אברהם המלאך לרבנו
רנב	כא רבנו לאשתו כב רבנו לר' זוסיא מאניפאלי כג ר' לוי יצחק מברדיטשוב לרבנו כד המגיד ממעורטש אל בעל ה"תולדות"
רנג	כה המגיד ממעורטש לבנו כו סטר השלשה של המגיד ממעורטש כז צוזאת המגיד ממעורטש
רנד	כח הרב המגיד לרבנו — סדר בלימוד וכהנהגה כט מהרב המגיד לאנ"ש (בנידון סדיון-שבויים)
רנה	ל מרבנו לר' לוי יצחק מברדיטשוב לא רשימת דברי הרב המגיד קודם הסתלקותו לב "התקשדות" אל ר"א המלאך לג רבנו לר' אברהם המלאך לד רבנו לר' אברהם המלאך (דברי הה"מ בענין הנשיאות)
רנו	לה רבנו לר' אברהם המלאך (דברי הה"מ שלא יסתגף) לו רבנו לר' אברם המלאך (ר' ברוך יצא נגדו) לז ר' אברהם המלאך לר' זוסיא מאניפאלי לח ר' אברהם המלאך לרבנו לט ר' אברהם המלאך לרלווי"צ מברדיטשוב ולרבנו

אגרות בעל התניא

עמוד	סימן	
	מ	רבנו לר' ישראל מפולזאק (החליט לא לנסוע לא"י)
	מא	רבנו לר' אברהם המלאך (שולח לו מכתב של השליה)
	מב	רבנו לר' אברהם מקאליסק (בענין הנסיעה לא"י)
	מג	רבנו לר' מנחם מענדל מוויטבסק (כנ"ל)
	מד	רבנו לר' אברהם המלאך
	מה	רבנו לרמ"מ מוויטבסק (שולח לו סיג שנתן הבעש"ט להה"מ)
	מו	ר' ברוך ממעזיבוז לר' אברהם מקאליסק
	מז	רבנו לרמ"מ מוויטבסק (בענין קבלת הנשיאות)
	מח	ר' שלום מסרוביטש אל ר"ב ממעזיבוז (שלא לחלק על רבנו)
	מט	רבנו להר"ל הכהן (אודות הסכמתו על התניא)
	נ	רבנו לר"א מסטראשעלע (על מחלוקת המתנגדים)
	נא	רבנו לרלווי"צ מברדיטשוב (בקשה להתפלל עליו)
	נב	רבנו לאנ"ש מן המאסר
	נג	רבנו למשפחתו מן המאסר
	נד	ר' חיים חייקא מהמורא לרא"ש מסטולין (בשורת שחרור רבנו)
	נה	מרבנו לאנ"ש לחוג בי"ט כסלו
	נו	מרבנו לר' פנחס שיק
	נז	מרבנו לר' אהרן מסטראשעלע (על השחרור השני)
	נח	מכתב ופי"ג מר' פנחס שיק לרבנו
	נט	רבנו לר' לוי יצחק מברדיטשוב (על תלומו)
	ס	מר' פנחס שיק לרבנו האמצעי
	סא	מכתב לרבנו מכתו דבורה לאה
	סב	רבנו לרלווי"צ מברדיטשוב (אודות אתרוג לחג)
	סג	רבנו לרלווי"צ מברדיטשוב (בנידון שוי"ב)
	סד	רבנו לר' זוסיא מאניפאלי (על חלומו)
	סה	רבנו להנגיד מר' יחזקאל (על חלומו)
	סו	רבנו למגיד מקאזניץ (שולח לו סיג מהה"מ)
	סז	רבנו לר' פנחס שיק
	סח	רבנו לר' אברהם יהושע העשיל מאפסא (להסיר טינא)
	סט	רבנו לר' אהרן מסטראשעלע (בדבר הלכה)
	ע	רבנו לר' שלמה פריידעס משקלאב
	עא	רבנו לבנו רבנו האמצעי
	עב	רבנו להנגיד מ' ברוך הורוויץ (קבלת כסף)
	עג	רבנו לר' ליב פיינסקער
	עד	רבנו לבנו רבנו האמצעי
	עה	רבנו לבנו רבנו האמצעי
	עו	רבנו לאנ"ש דמוהילוב (השכנת שלום)
		ההערות למכתבי ה, הגניזה"
רסז		ה' לך תקס"ז
		ה' חנוכה תקס"ז
		א' וירא תקס"ט
רסח		ה' וירא תקס"ט
		ד' וארא תקס"ט
		א' ויקרא תקס"ט
		ב' לך תק"ע
		א' ראה תקע"א
		ב' סליחות תקע"א
רסט		ג' שלח תקע"ב
רסט		

רשימה ביבליוגרפית

(לא נכללו ברשימה זו הספרים המצוייט ביד כל אדם והספרים שבאו פרטיהם הביבליוגרפים

בגוף 1970)

מכרכת וחבת וקדושת הארץ... גם נספחו
מכתבים שונים מענין ארה"ק מצדיקים קדושי
עליונים... הצעיר ברוך דוד הכהן מעיה"ק
צפת. ירושלים תרס"ד. ע"ט דף, 8⁰.

גנזי נסתרות, מסתעף לשלשה אורות: א) אור
ישראל — מכתבים קדושים מזמן רבנו
הבעש"ט עד שנת תקכ"ב (ב) אור נערב —
מכתבים קדושים ממזמן רבנו המגיד הגדול
מן תקכ"א עד תקמ"ח (ג) אור רב —
מכתבים קדושים מן תקמ"ח עד תקע"ב
(זמן אדמו"ר הזקן). י"ל ע"י חיים אליעזר
ביחאוסקי. ירושלים תרס"ד. מ"ז+ל"ב+ס"ד
עמ', 8⁰.

דברי נחמיה, שו"ת על חלק א"ח, שהניח
אחריו ברכה... מו"ה נחמ"י הלוי
מדובראונע... יצק מים מכאר חיים...
אדמו"ר שניאור זלמן... מלאי. וילנא
תרכ"ט. 2⁰.

כ"ל חלק אבן העזר, וילנא תרכ"ו.
דעת קדושים, כולל זכרונות לתולדות
המשפחות אייזנשטאט, כרך, גינובורג
וכו... ע"י ישראל טובי אייזנשטאט.
פטרבורג תרנ"ח. 8⁰.

דרך אמונה, הנקרא 190 החקירה, י מופתים
על חדוש העולם, בלולה בשמן משחת
קה"ק... אדמו"ר הזקן ז"ע, ונלוה דרושים
שייכים לזה ועוד כמה קונטרסים וגם הפלאה
שבערכין... הועתקו מגוף כ"ק אדמו"ר
... מנחם מענדל... כע"ס צמח צדק.
פאלטאוא תרע"ב ק' דף, 8⁰.

דרך מצותיך הוא ספר טעמי המצות ע"פ
עומק יסוד הבעש"ט והה"מ ז"ל ע"פ פנים
העמוקים שלימד... אדמו"ר הזקן ז"ע,
ונלוה קונטרס שרש מצות התפלה ועוד...
כל אלה הועתקו מגוף כ"ק אדמו"ר...
מנחם מענדל כע"ס צמח צדק... ע"י חיים
אליעזר... ביחאוסקי. (נרפס פעם א'
כתרע"א) תוצאה ב' פאלטאוא תרע"ד.
קצ"ו דף, 8⁰.

היום יום, לוח אור ורוע לחסידי חב"ד. כולל:
שעורי למוד בחק יומי, מנהגי חסידי חב"ד,
לקוטי פתגמים, ונלוה לו שלשלת היחס
וראשי פרקים מתולדות בית רבנו. לוקט
וסודר ע"י הרב מנחם שניאורסון. ברוקלין
נ. י. תש"ג. ק"ח עמ', 32⁰.

הרב מלאדי ומפלגת חב"ד, חיי הרב, ספריו

אגרות קודש, קבוצת מכתבים מרבנו הקדוש
המגיד ממעזריטש ותלמידיו נ"ע, משנות
תקכ"א—תקמ"ח, עם ביאורים והערות. סודרו
ע"י יואל דיסקין. ירושלים תרצ"ג. מ"ד
עמ', 8⁰.

אגרת השלום, מאת ברוך בן רסאל הלוי יסית,
ס"ט פטרבורג תרמ"ג, 56 עמ', 8⁰. (התוכן:
מאמר אודות השמות "חסיד" "מתנגד"
והבולג, מכתב אדמו"ר רש"ו למאהליב,
מכתב אדמו"ר הצ"צ למאנדעלשטאם).
אדמו"ר ה"צמח צדק" ותנועת ה"השכלה",
קטע מרבני ימי חיי אדמו"ר הצ"צ,
מרשימותיו של כ"ק אדמו"ר יוסף יצחק
שניאורסאהן מליובאוויטש, ברוקלין, ניו
יורק, תש"ו. 64 עמ', 8⁰.

ארחות חיים על שו"ע א"ח... ותוכן הספר
כמות ס' שערי תשובה וס"ת, אשר לקטתי
... (ונלוה אליו הגהות... מאת מחותני
הג'... שלום מרדכי הכהן אבד"ק ברעזאן)
ממני הצעיר נחמן כהנא אבד"ק ספינקא.
סיגעט תרנ"ח. 2⁰.

בונה ירושלים, מאמרים קצרים... עס"י דרך
החסידות ע"פ עומק יסוד הבעש"ט והה"מ
... נעתקו מ"ס כתיי המיוחס ל... מרנא
שניאור זלמן מלאדי... נסדר ע"י הרה"ח
ר' חיים אליעזר הכהן ביחאוסקי. ירושלים
תרפ"ו. ק"פ עמ', 8⁰.

בינת משה מאת אדמו"ר... משה אליקים
בריעה... מ"מ דק"ק קאנוניץ... וגם
הוספתי הגהות ומכתבי קודש מצדיקי אה"ק
... אני הק' ברוך דוד הכהן מצפת. קרקא
תרמ"ח. 8⁰.

קונטרס ביקור שיקאגא, שיחות ומאמרי כ"ק
אדמו"ר יוסף יצחק שליט"א מליובאוויטש,
ברוקלין נ. י. תש"ד, 80 עמ', 8⁰.
בית עקד ספרים, לקסיקון ביבליוגרפי...
מאת חיים זובעריש פריעדבערג, אנטווערפן
תרס"ח—צ"ב.

בית רבי, כולל ג' חקים: הא' תולדות אדמו"ר
הזקן (ובתוכו גם תולדות מורנו הרמ"מ
מהאראדאק), הב' תולדות בנו אדמו"ר
האמצעי... הג' תולדות נכדו אדמו"ר בעל
צמח צדק (גם מבניו רבותינו הקדושים)
... חיים מאיר... היילמאן, ברדיטשוב
תרמ"ב. צ"ב—כ"ב דף, 8⁰.

ברכת הארץ והוא ח"ש מ"ס חבת הארץ,
לקוטים קרים מספרי ראשונים ואחרונים...

מאתי משה קליערס (חמ"ד) חרס"ו ק"י דף 16^ו.
 ימי מהר"ב"ת, בו יסופר מענין התקרבות מורנו
 ... הר"ד גתן... לרבינו גתן (מברסלב)
 צוק"ל לעמבערג חרס"ג ס"ד דף 16^ו.

כתבי יד — ע"י קובץ.
לקוטי אמרים חלק ראשון... אמרות שהורות
 ... מרן ר' מנחם מענדל מוויטעפסק ז"ע...
 סדרו והגיהו. ר' בנימין בר"י שמערלער.
 לעמבערג חרע"א. ג"ח דף 8^ו.
אגרת הקודש, חלק שני מס' לקוטי
 אמרים בו משיב ידו בדברים נכוחים...
 מרן קה"ק... מנחם מענדל מוויטעפסק
 זצ"ל, עם אחות מרעהו... מרן אברהם
 בהר"א כ"ץ... אביד דק' קאליסקא, מאה"ק
 סבריא תוכבי"א... ונספחו גם צוואת הרמ"מ
 ז"ל והנהגות מהרב מקאליסקא והרה"ק
 מלעכוויץ ור"ח חייקל ז"ע... הכינו
 והגיהו... בנימין שמערלער... לעמבערג
 חרע"א. מ"ח דף 8^ו.
לקוטי דבורים משיחותיו של אדמו"ר שליט"א
 מלובאוויטש בסעודת בר-מצוה... כ"ה שבט
 חרצ"ו, ורשא. ח"א (לקוט י"ג) — י"ט דף
 ח"ב (לקוט י"ד) — כ"ו דף, ח"ג (לקוט
 ט"ו) — ט"ז דף 16^ו.

לקוטי דבורים (לקוט כ"ג) משיחותיו של
 אדמו"ר שליט"א מלובאוויטש בימי חג הפסח
 ה' תש"ג ברוקלין ג. י. תש"ג קכ"ד
 עמ', 16^ו.
סדר מאה שערים הוא סדר תפלה... נוסח
 האר"י ז"ל בפי אשר יסד... ורבנא שניאור
 ולמן... ועוד הוספנו לו חמשים אגרות
 קודש... וחמשים אמרי קודש השייכים
 לעניני התפלה ותורה וצדקה ותשובה...
 ומאמרי קדש אלו נעשה בכרך בפ"ע והוא
 ח"ב להסידור.

ספר מאה שערים כולל מאה מאמרים מג'
 עמודי העולם רבותינו הק'... י"ל בשנת
 המאה לפטירת רבנו הגדול... ע"י חיים
 אליעזר הכהן ביחאוסקי וע"י חיים מאיר
 היילמאן, ברדיטשוב תקע"ג. ג' דף 8^ו.
מאמר שני המאורות, מאמר עשירי מן י'
 מאמרות שחיבר... מרן יצחק אייזיק הלוי
 עפשטיין ובג"מ אב"ד והאמ"י קאים ארעתיא
 דרביה קה"ק אדמו"ר הוקן נבג"מ. י"ל ע"י
 התעוררות א' מתלמידיו החסיד הישיש ר'
 מרדכי יואל ש"י... גמר ההדפסה... ע"י

ושיטתו וקורות מסלגת חב"ד, מאת מרדכי
 טיטלבוים. ורשא חרע"ד. 8^ו.
קובץ התמים, יוצא מומן לזמן ע"י איגוד
 תלמידי התמימים. חוברת א' — תמוז
 חרצ"ה... חוברת ח' — בסלו חרצ"ח.
 ורשא. 8^ו.

וילנא בתקופת הגאון, המלחמה הרוחנית
 והחברתית בקהלת וילנא בתקופת הגר"א,
 מאת ד"ר ישראל קלוזנר. ירושלים תש"ב.
 8^ו.

חיבת הארץ, אשר לקטתי ואספתי מאמרים
 מספרי ראשונים ואחרונים... גודל מעלות
 וקדושת א"י... אני הצעיר ברוך דוד הכהן
 מעיה"ק צפת. ירושלים חרצ"ו. ע"ז דף 8^ו.
 קונטרס ח"י אלול ה' תש"ג, שיחות כ"ק
 אדמו"ר שליט"א מלובאוויטש, ברוקלין ג. י.
 תש"ד. 80 עמ', 8^ו.

חיי מהר"ן (מברסלב)... בזה הסי' יסופר
 מעט מחייו הקדושים... מימי ילדותו עד
 הסתלקותו... ומעט משיחותיו... טראמטאל
 חרע"ג. ח"א מ"ח דף, ח"ב ל"ט דף 8^ו.

חכמי ישראל בעש"ט, כתבי קודש מכל רבותינו
 הק' חכמי ישראל בעש"ט והה"מ ממעורטש
 ובנו הק'... תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם
 ז"ע... שמצאו בארכיוו דקיעב... ניר
 יא"ק חרס"ה, ס"ב דף 8^ו. [גדססו שם
 מכתבים גם ממקורות אחרים וגם מכתבים
 רבים של אדמו"רי לובאוויטש הרש"ב
 והרנייצ ז"ל].

חנה אריאל, דרושים עמוקים ע"ד חב"ד ע"ס
 פרשיות התורה... הכינוג וגם חקרם בכ"ק
 הרה"ג אלקי... יצחק אייזיק הלוי עפשטיין
 האבד"ק האמ"י, חלק א' ספר בראשית,
 ברדיטשוב חרע"ב (גם שאר החלקים נדפסו
 שם באותה שנה). 8^ו.

חנה אריאל, אמרות שהורות... מהר"ר יצחק
 אייזיק הלוי עפשטיין אבד"ק האמ"י ובג"מ
 ז"ע, אשר כבר יצא מוניטין שלו בספרו
 מאמר השפלות והשמחה ומאמר יצי"מ,
 ועתה יצא הכרך הזה הכולל ד' מאמרות:
 א) מאמר השבת, ב) מאמר הבדלה, ג) מאמר
 הברכות, ד) מאמר בללות התורה, ועוד
 דרושים וקוטים וש"ת ואגרות קודש...
 נסדר והוגה ע"י הרה"ג ר' יעקב יואל
 סארקין ורתי"א ביחאוסקי ורתי"מ היילמאן...
 כרדיטשוב חרע"ב. ע"ס דף-ו (ש"ת ואגרות)
 ה' דף 8^ו.

טבור הארץ, כולו ידבר מעיה"ק סבריא...
 איכותה וגדולתה חכמיה ורבינה וקורותיה...

אדמו"ר חיים שניאור זלמן ... מלאדי, בנו של אדמו"ר ... מנחם מענדל מלובאוויטש (בעל צ"צ) ממה ששמע מזקנו ואביו הק' ולקט גם מכתבי אדמו"ר הוקן והאמצעי וזקנו הנ"ל וסדרים ע"ס התפלה, נסדר ע"י רח"א ביאחוסקי ורח"מ היילמאן, ברדיטשוב תרצ"ג. ח"א — קפ"ז דף, ח"ב ר"ז דף, 4^ו.

ספר הניגונים, כולל: ליקוטי רשימות משיחותיו של כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש על מהותה של הנגינה, תוי נגינה של ניגוני חסידו חב"ד, בעריכת הרב ש. זלמנוב, ברוקלין נ. י. תש"ס. ס"ג+147 עמ', 4^ו.

ספר השיחות, קרי"ן ה' ש"ת, מכ"ק אדמו"ר יוסף יצחק שליט"א שניאורסאהן מלובאוויטש. ברוקלין נ. י. תש"ו. 183 עמ', 8^ו.

עיון תפלה, יכלכל בתוכו ג' ספרים: א) עיון תפלה ... אדמו"ר דובער. ב) בד קודש, כולל: כתב בקשה להקיסר... וביאור מגילת רות מר' אהרן הלוי הורוויץ מסטראשעלע, ענין ההשתטחות... פיעטרקוב תרס"ד. 8^ו.

פסקי הסידור, כולל כל פסקי סידור התפלה של אדמו"ר הזקן... שניאור זלמן... בהלכה במנהג ובנוסח, שהם משנה אחרונה לעומת השו"ע שלו... מאתי אברהם חיים נאה, ירושלים תרצ"ז. מ"ח עמ' 8^ו.

פרי הארץ מכבוד אדמו"ר... מנחם מענדל בהרב מוהר"ד משה זצוק"ל אשר מקום ישיבתו ה'י בעיה"ק טבריא טוב"ב והמה דברי קדשו בכל שבת... וקבצו הרב... אלעזר זוטמן ולה"ה סו"ד דארעא קרישא... וצרפנו לזה ד"ק של דרה"ק... אברהם בהה"ק רשכבה"ג מ' רוב בער ממעוריטש והוא מפ' בראשית עד כונת המקוה. קאפוטט תקע"ד. (לפניו ה' ד' זיטאמיר חר"ט ורשא תרל"ט).

ציון, מאסף החברה האי"י להיסטוריא ואתנוגרפיא, ספר ד' ירושלם תר"ץ.

צוואת הריב"ש אשר נמצא באמתחת... מוהר"ר ישעי' אבי"ד ורי"מ בק"ק יאנוב, ה"ה צוואת והנהגות ישראל... מוהר"ר ישראל בעש"ס. ב) הנהגות... מוהר"ר דוב בער... ממעוריטש ג) צוואת הרה"צ מתלמידי הריב"ש, הנהגות ישראל, מכתבים ועוד. ירושלים תש"ח, 16^ו.

צרור החיים, כולל מאמרים יקרים... וסיפורים נאמנים... ושיחות צדיקים... המלקט חיים כהרב ר' ישעי' ז"ל ליבערזאהן

ח"א הבהן ביאחוסקי. פלסכה תרע"ח. קני"ו דף, 8^ו.

מזכרת שם הגדולים, חלק ראשון, בו נקבצו שמות הצדיקים... לקוטי אמרים... ספורים נוראים, ימי חיים ושנות פטירתם (י"ח צדיקים)... ע"י משה חיים קל"נמאן (לפניו צלום המושר). 8^ו.

מפתח ההסכמות INDEX APPROBATIONUM
Bearbeiter von Dr. L. Löwenstein

סרנקסורס דמיין 1923. 256 עמ', 8^ו.

מצרף העבודה, הוא ויכוח אשר ה' זה כשמונים שנה בין שני גדולי הדור, הא' מעדת החסידים והשני מעדת המנגונים... נוסף לזה מכתב מאת הרב... שניאור זלמן מק"ק לאדי זצוק"ל זיטאמיר תרכ"ה. ל"ה דף, 16^ו.

מקור ברוך, תולדות... אדמו"ר ברוך ממעזבוש נכד הבעש"ט. זאמאשטש תרצ"א. י"ח דף, 8^ו.

משנת יואל, תולדות רבנו הק' רש"ז מלאדי, שיטתו בחסידות, תקנותיו והנהגותיו... מאת יואל דיסקין, ירושלים תש"א. צ"ח עמ', 8^ו.

משפחות ק"ק שקלאב ע"פ פוסק הגוסטרים בח' גחש"א שם. בחו"ק "קבץ על יד" ע"י חב' מקיצי נרדמים, סרה חדשה, ספר א' (י"א), ירושלים תרצ"ו.

סדר תורה אור ושער הכולל, סדר תפלות עפ"י נוטח האר"י ז"ל עם כל הדינים והמנהגים כאשר יסד והבריע אדמו"ר שניאור זלמן, וחלק שני שער הכולל כל פרטי המקורים והטעמים על כל סדר התפלה והדינים והמנהגים שנמצאו בזה הסדר... נאספו ע"י הרה"ג... אברהם רוד לאוואט... בעל קב ונקי על סדר גיטין, וילנא (נדפס הרבה פעמים), 8^ו.

סדר התפלה ע"פ נוטח האר"י ז"ל... כפי אשר נדפס מכבר עם פ"י המלות... ורבנא שניאור זלמן... ולמעלה בקודש הוספנו בעה... שלשה מכתבים מכ"ק אדמו"ר הוקן והאמצעי נבג"מ. הובא לכה"ד ע"י שמר' בהר"ד לוי יצחק שניאורסאן, ורשא תרמ"ו. (ב"ח: ח"א — תפלות חול, ח"ב — שבת ומועדים), 8^ו.

סדר תפלה ע"פ נוטח האר"י ז"ל כפי אשר ורבנא שניאור זלמן מלאדי... עם סירוש המלות ע"פ חסידות הנקרא בשם פ"י מהר"ד, אשר השאיר אחריו ברכה כ"ק אדמו"ר... יצחק דובער... מלאדי בן

תשובות ופסקי הלכות מרי"ח השו"ע וגם חידושים... אשר השאיר אחריו ברכה הרב... יהודה ליב זצ"ל מ"מ ומ"ץ דק"ק יאנוויטש אחיו של רבינו... מו"ר שניאור זלמן זצלה"ה. וילנא תרי"א. מ"ט דף, 4^ו. (קטן).

שבחי הרב, והמה קצות דרכי ושבחי... ר' שניאור זלמן מלאוי... נדפס כמה פעמים בעילום שם המחבר מיכאל לוי פרומקין = רדקינאן. 16^ו.

שבחי הר"ן... גם סדר נסיעתו לארץ הקדושה... של אדמו"ר... נחמן מברסלב... ירושלים תרצ"ו. 8^ו.

שלשה ספרים נפתחים ספר אגרת הקודש, ג' מכתבים ע"ד החב"ד מאת הרה"ק מוהר"ר אברהם מקאליסק וצוקלה"ה, א' להרה"ק מוהר"ך שניאור זלמן מלאוי... ובי להחסידיים דמדינת רייסין. נכתב בפקודת הרבני מוהר"ר מאיר ב"ר ישראל יצחק באביטש נ"י, מה ברדיטשוב יע"א שנת עת"ד לפ"ק. (מספר זה השגתי רק העתקה בכת"י. שם הובאו האגרות שנדפסו בספרנו בסמנים נ"ו נ"ז ס"א).

שם הגדולים החדש... שמות גאוני ישראל... אשר היו מומן הג' חיד"א בעל שה"ג הראשון. ח"א — מערכת גדולים, ח"ב — מערכת ספרים. ורשא תר"מ, 8^ו.

שם ושארית, מכיל רשימה מסודרת מכל מורי החסידות ומנהיגיה... וחבוריהם ותולדותיהם כיוצא בהם... ע"י לוי הלוי גרוסמן, ח"א תש"ג. ק"ב עמ', 8^ו.

שארית לשארית, תקונים והוספות לקונטרס שם ושארית כ"ר עמ'.

שער הכולל, ראה סודר תורה אור. תולדות חכמי ירושלים משנת היא ר"ן עד היא תר"ל, חברו הרה"ג אריה ליב פרומקין ז"ל, י"ל בשלשה חלקים עם הערות והוספות מאת אליעזר ריבלין, ירושלים תרס"ח-תר"צ. 162-167+312-93 (מלואים) עמ', 8^ו.

תולדות עמודי החב"ד חלק ראשון יכונה בשם עמוד הראשי והוא תולדותיו... של אדמו"ר הישיש... שניאור זלמן... מאת מיכאל לוי ראדקינאן. קניגסברג תרל"ו. 112 עמ', 16^ו.

קונטרס תורת החסידות מכ"ק אדמו"ר יוסף יצחק שליט"א שניאורסאהן מליובאוויטש, ברוקלין נ. י. תש"ו 32 עמ', 8^ו. (בסופו רשימת ספרי אדמו"רי חב"ד וכו' מאת הרב מ. שניאורסון).

מברדיטשוב... (הוגה ונדפס בהוצאות הרבנים... נתן נטע בהגן אבדיק קאלביעל... עזריאל חיים אבדיק אשעצק)... בילגורייא תרע"ג. מ"ב דף, 8^ו.

צמח צדק שער המילואים, מילואים והוספות לשו"ת צ"צ ולחידושיו על משנה וגמ'... מאת אדמו"ר... מנחם מענדל... ניר יצחק תש"ו, 4^ו. (שלשה חלקים).

קובץ מכתבים (קובץ א') ממכתבי אדמו"ר שליט"א מלובאוויטש, אמירת תהלים בצבור, ורשא תרצ"ו, י"ט דף, 16^ו.

קובץ מכתבים מקוריים מהבעש"ט ותלמידיו ע"פ העתקות נאמנות עם הערות ותמונות... ממני חיים בלאך וינא חש"ד (בערך תרפ"ד), ק"א עמ', 8^ו.

"קובץ כת"י מהרש"נ" בשם זה כינתי את הכרכים של כתבי יד חב"דיים שנשארו לפליטה מעזבונו של אדמו"ר ר' שמרי' נח זצ"ל מבאברויסק (בן מהר"ל מקאטוסט בן הצי"ץ הנמצאים ברשות נכדו הר"ד משה דוד שניאורסון הי"ו).

"קובץ ריא"א" כת"י. בידי הרה"ח ר' יצחק אייזיק אייזיק, מוקני חסידי קארלין בירושלים. נמצא כרך כת"י הכולל את רוב האגרות מא"י בעניני המעמדות, אגרות שונות של רבנו ועוד. רובן ככולן כבר נדפס במקומות שונים. הרבה מן האגרות שהדפיס רח"א ביחובסקי בס' גנוי נסתרות ור' יואל דיסקין בס' משנת יואל הועתקו מקובץ זה.

רי"א אייזיק הועתקו בשנת תרס"ד מתוך כרך כת"י שהי' בידי אחד מוקני חסידי חב"ד שבקו"ק חברון, ר' זאב (ועלחעל) יאכנעס (יליד טבריא או צפת).

קונטרס השולחן, כולל תקונים והגהות בשו"ע אדמו"ר... שניאור זלמן... עם ביאורים ומבוא... מאתי אברהם חיים נאה, ירושלים תש"ט ס"ד עמ', 8^ו.

קיצורים והערות לספר לקוטי אמרים, מאת כ"ק אדמו"ר... מנחם מענדל... מלובאוויטש (הצי"ץ). ברוקלין נ. י. תש"ח (היסטוט: רשימות אדמו"ר שליט"א אודות התניא, חיבורו והדפסתו) קנ"ז עמ', 16^ו. קרית ספר, רבעון ליביגורפיא, בלי מבטאו של בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים, שנה א, ירושלים תרפ"ד.

רשומות, מאסף לרברי זכרונות לאתנוגרפיא ולפולקלור בישראל, כרך א' מהדורה ב', תלאביב תרפ"ה.

שארית יהודה, ביאור על הלכות מליחה וכמה